

YURT DIŞI DENEYİMİNİN ÖĞRENCİLERİN BENLİK KAVRAMLARI İLE BAŞARI GÜDÜLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Dr. Güzln BÜYÜKKURT*

Giriő

Çeőitli nedenlerle yurt dışında bulunan Türk ailelerinin yurda dönüş-te çocuklarının eğitim gereksiniminin giderilmesi, bu çocukların davranıőlarının nedenleri ve sonuçlarının incelenmesi, Türk sosyal yaşamında güncel bir konu olarak oldukça önem taşımaktadır.

Özellikle iőçi olarak giden ailelerin çocuklarının eğitimi, yurt dışında büyük sorun olarak ortaya çıkmasına rağmen yurda dönüşte de sorunların bir başka biçimde sürdüğü gözlenmektedir. Farklı sosyo-kültürel çevreden gelme, uluslararası kültürel etkileőimlerde bulunma, çocukların uyum sorunları yanında eğitim sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

Yaőadığı kültüre uyum sağlayan bir Türk çocuğunun ülkesine dönmesi, yeni bir göç anlamına gelmektedir. Yurt dışında eğitim görüp Türk Eğitim Sistemine giren öğrencilerin benlik kavramı ve başarı güdüsü düzeyleri bakımından durumlarının saptanması ve dış ülke yaşantısı olmayan öğrencilerle farklılığın ortaya konması, bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Çalışmada aőađıdaki soruya yanıt aranmaya çalışılmıőtır.

Problem

İlköğrenimini yurt dışında tamamlayan ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeyleri ile başarı güdüsü düzeylerinde anlamlı farklılıklar var mıdır?

Yukardaki temel probleme dayalı olarak da çalışmada alttaki denenceler sınanmıőtır.:

Denence 1. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 2. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan üst sosyo-ekonomik durumda (SED) ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

(*) ODTÜ Türk Dili Bölümü Öğretim Görevlisi

Denence 3. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan orta/alt sosyo-ekonomik durumlu ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 4. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan başarılı ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 5. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan başarısız ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 6. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 7. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan üst sosyo-ekonomik durumlu ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 8. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan orta/alt sosyo-ekonomik durumlu ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 9. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan başarılı ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 10. Yurt dışı deneyimi olan ve olmayan başarısız ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

YÖNTEM

Örneklem

Çalışmanın örneklemini Ankara Atatürk Anadolu Lisesi ortaokul I. sınıf öğrencileri (n: 98) oluşturmaktadır. Deney grubunda yurt dışı deneyimi olan (ilköğrenimlerini yurt dışında tamamlayan), kontrol grubunda ise yurt dışı deneyimi olmayan öğrenciler bulunmaktadır.

Veri Toplama

Araştırma gruplarına ilişkin verilerin bir bölümü okul kayıtlarından, bir bölümü ise ankette öğrencilerden sağlanmıştır. Öğrenci başarısına ilişkin veriler, okul sınıf geçme defterinden, baba mesleği, babanın eğitimi ve oturlan semtin ölçüt olarak alındığı sosyo-ekonomik duruma (SED) ilişkin bilgiler ise okul kayıtlarından elde edilmiştir. Sosyo-ekonomik durumu saptamada, Kâğıtçıbaşı (1975)'nin ölçeceği ve Devlet İstatistik enstitüsünün (DİE) "Ankara İli Sosyo-ekonomik Durum Bölümlenmesine Göre Semtler" adlı aracı kullanılmıştır. Öğrencilere posta ile gönderilen anketler, Ülkü (1976) tarafından geliştirilen ve öğrencilerin benlik kavramı düzeylerini ölçmeye yönelik 21 soru ile Onay (1980) tarafından geliştirilen ve öğrencilerin başarı güdülerini ölçmeye yönelik 11 soruyu kapsamaktadır.

Verilerin Çözülmesi

Toplanan verilerin çözülmesinde t-test kullanılmıştır. Araştırmanın verileri USA Washington State Üniversitesinde Amdahl Bilgisayarında SPSS paket programla çözülmiştir.

BULGULAR

Denence 1. Yurt dışı deneyiminin genelde, ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeylerini anlamlı olarak etkilemediği görülmektedir (Tablo-1).

Tablo-1. Öğrencilerin Benlik Kavramı Düzeyleri

GRUPLAR	n	\bar{x}	t	DF	P
GRUP I (yurt dışı deneyimli)	49	80.59	-0.66	96	.252
GRUP II (olmayan)	49	81.94			

Denence 2. Yurt dışı deneyiminin üst sosyo-ekonomik durumlu ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeylerini anlamlı olarak etkilemediği görülmektedir (Tablo-2).

Tablo-2. Üst Sosyo-ekonomik Durumlu Öğrencilerin Benlik Kavramı Düzeyleri

GRUPLAR	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	82.33	1.28	52	.110
GRUP 2	78.70			

Denence 3. Yurt dışı deneyiminin orta/alt Sosyo-ekonomik durumlu ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeylerinde etkili olduğu görülmektedir (Tablo-3).

Tablo-3. Orta/alt Sosyo-ekonomik Durumlu Öğrencilerin Benlik Kavramı Düzeyleri

GRUPLAR	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	78.45	-2.75*	36.04	.005
GRUP2	85.90			

$\alpha = .05$

Denence 4. Yurt dışı deneyiminin başarılı ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeylerini anlamlı olarak etkilemediği görülmektedir (Tablo. 4.)

Tablo-4. Başarısız Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Kavramı Düzeyleri

GRUPLAR	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	85.75	0.79	53	.229
GRUP 2	83.95			

Denence 5. Yurt dışı deneyiminin başarısız ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı düzeylerini anlamlı olarak etkilemediği görülmektedir (Tablo-5).

Tablo-5. Başarısız Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Kavramı Düzeyleri

GRUPLAR 1	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	78.09	1.00	41	.161
GRUP 2	74.10			

Denence 6. Yurt dışı deneyiminin ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeylerini anlamlı olarak etkilemediği görülmektedir (Tablo-6).

Tablo-6. Öğrencilerin Başarı Güdüsü Düzeyleri

GRUPLAR	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	27.59	-0.23	90.10	.409
GRUP 2	27.73			

Denence 7. Yurt dışı deneyiminin üst Sosyo-ekonomik durumlu ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeylerini anlamlı olarak etkilemediği görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Üst Sosyo-ekonomik Durumlu Öğrencilerin Başarı GÜDÜSÜ Düzeyleri

GRUPLAR	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	23.93	1.39	52	.085
GRUP 2	26.63			

Denence 8. Yurt dışı deneyiminin orta/alt sosyo-ekonomik durumlu ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeylerinde etkili olduğu görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 8. Orta/alt Sosyo-ekonomik Durumlu Öğrencilerin Başarı GÜDÜSÜ Düzeyleri

GRUPLAR	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	27.18	-2.91*	42	.0003
GRUP 2	29.09			

$\alpha = 0.5$

Denence 9. Yurt dışı deneyiminin başarılı ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeylerini anlamlı olarak etkilemediği görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Başarılı Ortaokul Öğrencilerinin Başarı GÜDÜSÜ Düzeyleri

GRUPLAR	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	25.25	-0.18	53	.429
GRUP 2	28.39			

Denence 10. Yurt dışı deneyiminin başarısız ortaokul öğrencilerinin başarı güdüsü düzeylerini anlamlı olarak etkilemediği görülmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Başarısız Ortaokul Öğrencilerinin Başarı Güdüsü Düzeyleri

GRUPLAR	\bar{x}	t	DF	P
GRUP 1	27.27	1.30	10.95	.115
GRUP 2	25.20			

TARTIŞMA

İlk olarak, yurt dışı deneyiminin ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı ve başarı güdüsü düzeylerinde genelde etkili olmadığı, bu sonucun Kâğıtçıbaşı (1975)'nin bulguları ile de tutarlı olduğu söylenebilir.

İkinci olarak, yurt dışı deneyiminin üst sosyo-ekonomik durumda ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı ve başarı güdüsü düzeylerinde olumlu etkilerinin gözleendiği fakat bu sonucun istatistiksel yönden anlamlı olmadığı söylenebilir. Purkey (1970)'e göre ailenin duygusal (emotional) havası, ekonomik ve sosyal etkenlerden daha fazla önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalarda ailede anne-baba tutumunun çocuğun benlik tasarımını etkilemede çok önemli bir etken olduğu belirtilmektedir (Kuzgun 1972, Rosenberg, 1972). Yurt dışında öğrenim gören öğrencilerin anlamlı olmamakla beraber benlik kavramlarının yüksek olması modern bir çevrede üst sosyo-ekonomik durumda anne-baba tutumunun daha da etkili olabileceği sonucu olarak görülebilir. Nitekim LeCompte ve LeCompte (1970) da modern toplumlarda özerklik (otonomy) ve kendine güvenin çocuk yetiştirmede çok önemli etkenler olduğunu belirtmektedirler. Diğer yandan çocukların başarı güdülerinin yüksek ya da düşük olmasında anne-baba rolünün ve davranışının önemi de McClelland tarafından önemle üzerinde durulan konulardandır (Rosen, 1959). ABD, İngiltere, Batı Almanya, İtalya ve Meksika'da yapılan bir karşılaştırmalı araştırmada üst sosyo-ekonomik durumda ailelerde demokratik aile ideolojisinin (hoşgörü, eşitlikçi tutum, uslamlama, danışma vb.), alt sosyo-ekonomik durumda ailelerde ise otokratik aile ideolojisinin (uygarlık ve itaat beklentisi, sert disiplin vb.) geçerli olduğu gözlenmiştir (Gürkaynak, 1979). Her ne kadar istatistiksel olarak anlamlı olmasa da üst sosyo-ekonomik durumda aile çocuklarındaki benlik ve başarı güdüsü düzeylerindeki olumluluğu, çocuklarına hoşgörülü ve eşitlikçi tutum içinde davranan üst sosyo-ekonomik durumda ailelerin modern bir çevrede bu tutumlarının daha da esneklik kazanmış olmasına bağlayabiliriz. Gözlenen bu olumluluğu, değişmeye açıklıkla dönüşüm (transformasyon) tipinde temellenen çağdaşlığa açıklığın bir göstergesi olarak da nitelendirilebiliriz.

Üçüncü olarak, yurt dışı deneyiminin orta/alt sosyo-ekonomik durumlu öğrencilerin benlik kavramı ve başarı güdüsü düzeylerinde olumsuz anlamlı değişmelere neden olduğu söylenebilir. Bu bulgulara göre sonucun, ilköğrenimini yurt dışında yapan orta/alt sosyo-ekonomik durumlu ortaokul öğrencilerinin değer kargaşası içinde ve sosyal kontrolden uzak olarak yetişmelerinden kaynaklanması olasıdır. Gullahorn ve Gullahorn (1963), yurt dışı yaşantısı sonucu yeni bir sisteme uyum ve sisteme açılmanın sonucu olarak değerlerin bazılarının değişebileceğini vurgulamaktadırlar. Nitekim belli değerlerin hâkim olduğu geleneksel aile yapısı içinde ve sosyal kontrol altındaki orta/alt sosyo-ekonomik durumlu ailelerin yeni bir çevrede, yeni bir sisteme açılmada yeni değerlerle karşılaşmış olmaları onların çocuklarını bu değer kargaşası içinde bırakmış ve benliklerini olumsuz etkilemiş olabilir. Diğer yandan yurt dışı deneyimi olan orta/alt sosyo-ekonomik durumlu öğrencilerin başarı güdülerinin düşüklüğünü, başka normların hüküm sürdüğü bir ortam içinde aile etkisinin azalmasına ve farklı normların hâkim olduğu Türk Eğitim Sistemi içinde bu öğrencilerin bocalamalarına bağlayabiliriz.

Dördüncü olarak, yurt dışı deneyiminin başarılı ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı ve başarı güdüsü düzeylerinde anlamlı olarak etkili olmadığı söylenebilir. Gowan (1960), başarılı öğrencileri kendine güvenli, olumlu benlik kavramına sahip kişiler olarak tanımlamaktadır. Yurt dışı deneyimi olan bu ortaokul öğrencilerinin yeni bir arkadaş grubu içersinde, yeni bir okul çevresinde kendilerini başarılı görmeleri istatistiksel olarak anlamlı olmasa da benlik kavramlarını olumlu yönde etkilemiş olabilir. Yabancı dili çok iyi bildiklerini sanıp dersler için özel bir çaba harçamamaları bu öğrencilerin başarı güdülerinin düşük çıkmasına etki etmiş olabilir.

Beşinci olarak, yurt dışı deneyiminin başarısız ortaokul öğrencilerinin benlik kavramı ve başarı güdüsü düzeylerinde anlamlı olarak etkili olmadığı gözlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Genelde, yurt dışı deneyiminin öğrencilerin benlik ve başarı güdüsü düzeylerinde önemli ölçüde etkili olmadığı görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzey açısından bakıldığında orta/alt sosyo-ekonomik durumlu öğrencilerin benlik ve başarı güdüsü düzeylerinin daha düşük olduğu gözlenmiştir.

Çalışmanın bulguları, yurt dışından dönen çocukların bireysel ve sosyal özelliklerine ışık tutmaktadır. Bu konu dikkate alınarak ortaokul programlarında gerekli değişikliklerin yapılması,

Benzer bir çalışmanın daha geniş örneklemelerle ve farklı eğitim düzeyindeki öğrencilerle yapılması,

Okul yönetimlerinin orta/alt sosyo-ekonomik durumlu öğrencilere yönelik planlı programdışı (extracurricular) etkinlikler düzenlemesi,

Öğretmenlerin, orta/alt sosyo-ekonomik durumlu öğrencilerin olumlu ben-imaj (self-image)larını korumak ve başarı güdülerini arttırabilmek için bireysel ve grup etkinlikleri düzenlemeleri yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

Gowan, J. C. "Factors of Achievement in High School and College". *Journal of Counseling Psychology*, 1960 7, 91-95.

Gullahorn, John T and Gullahorn Jeanne e. "A extension of the U-curve hypothesis". *Journal of Social Issues*, 1963, 19, 33-47.

Gürkaynak, İpek. **Sosyo-ekonomik Düzey ve Çocuk**, Ankara: Keleşnak Yayınevi ve Matbaası, 1979.

Kâğıtçıbaşı, Çiğdem, **Dış Ülke Yaşantısının Etkileri**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1975.4.

Kuzgun, Yıldız. "Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi". **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, HÜ, 1972.

LeCompte, William and LeCompte, Güney. "Effect of Education and Inter Cultural Contact on Traditional Attitudes in Turkey". *The Journal of Social Psychology*, 1970, 80, 11-21.

Onay, Perihan. "Dönüt ve Düzeltme Etkenlerinin Okulda Öğrenmeye Etkisi". **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ankara: HÜ, 1980.

Purkey, William, W, **Self-Concept and School Achievement**. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1970.

Rosen, B.C. and D'Andrade R., "The Psychological origins of achievement motivation". *Sociometry*, 1959, 22, 185-218.

Rosenberg, Morris. **Society and the Adolescents Self-Image**, Princeton; Princeton University Press, 1972.

Ülkü, Sıral. "Lise Birinci Sınıflarda Uygulanan Bir Grup Rehberliği Programının 'Yönelme' Açısından Etkililiğinin Araştırılması". **Doktora Tezi**, Ankara: AÜEF-1976.